

КОЖОЛЯНКІВСЬКІ ЧИТАННЯ

(до 80-річчя від дня народження професора Георгія Кожолянка)

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

11 червня 2026 року
м. Чернівці

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ (ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)

ІНСТИТУТ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ АКАДЕМІЇ НАУК МОЛДОВИ
СЕКТОР «ЕТНОЛОГІЇ УКРАЇНЦІВ»

БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ НАУК ТА УКРАЇНОЗНАВСТВА

СУЧАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ШТЕФАНА ЧЕЛ МАРЕ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА ГЕОГРАФІЇ

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО «ПРОСВІТА» ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ»
КАФЕДРА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

КОЖОЛЯНКІВСЬКІ ЧИТАННЯ

(до 80-річчя від дня народження професора Георгія Кожолянка)

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

11 червня 2026 року

м. Чернівці

УДК 94+39](477)(082)
К 587

Схвалено вченою радою Комунального закладу
«Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області»
(протокол №3 від 17 червня 2026 року)

Редакційна колегія:
Куриш Н.К, директор Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», кандидат педагогічних наук
Богачик Т.С., заступник директора з науково-методичної роботи Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», кандидат історичних наук, доцент
Вамуш А.А., завідувач кафедри методики викладання суспільно-гуманітарних дисциплін Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», кандидат історичних наук
Голєва А.О., завідувач науково-методичного центру медіаінформаційного забезпечення освіти Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області»
Кожолянко О.Г., професор кафедри методики викладання суспільно-гуманітарних дисциплін Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», доктор історичних наук, доцент
Мороз Т.В., доцент кафедри методики викладання суспільно-гуманітарних дисциплін Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», кандидат філологічних наук
Федунович-Швед О.Т., доцент кафедри методики викладання суспільно-гуманітарних дисциплін Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», кандидат філологічних наук
Чебаник В.І., старший викладач кафедри методики викладання суспільно-гуманітарних дисциплін Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», кандидат політичних наук

Рецензенти:
Унгурян І.К., професор кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», кандидат педагогічних наук
Ореховський В.О., професор кафедри харчових технологій, готельно-ресторанного і туристичного сервісу Чернівецького торгово-економічного інституту ДТЕУ, доктор історичних наук

Кожолянківські читання (до 80-річчя від дня народження професора Георгія Кожолянка) : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Чернівці, 11 червня 2026 р.) / редкол.: Куриш Н.К., Богачик Т.С., Вамуш А.А., Голєва А.О., Кожолянко О.Г., Мороз Т.В., Федунович-Швед О.Т., Чебаник В.І. Чернівці : КЗ «ІППОЧО», 2026. 263 с.

К 587

Відповідальність за зміст та літературне редагування тез несуть автори та їхні наукові керівники.

УДК 94+39](477)(082)
© КЗ «ІППОЧО», 2026

Ільків М. В.,
асистент кафедри всесвітньої історії,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
кандидат історичних наук, доцент,
м. Чернівці, Україна
ilkiv_chnu@ukr.net

ПОСЕЛЕННЯ ДОБИ ПІЗНЬОЇ БРОНЗИ ЧЕРНІВЦІ-РОША

Впродовж тривалого часу дослідниками перманентно порушується питання археологічної карти м. Чернівці: в контексті певних культур та епох, освоєння різних ландшафтних зон, музейних колекцій або пам'яткоохоронної справи. На сьогоднішній день в адміністративних межах міста відомі пам'ятки від палеоліту й до нового часу. Перші об'єкти, – городища та фортифікації, – фіксуються вже з останньої третини XVIII ст. [2, с. 30–32], а з другої половини XIX ст. відомо про знахідки різночасових предметів [13, с. 17–19]. Основу сучасної археологічної карти Чернівців сформував Б. О. Тимощук [10; 11, с. 109–113]. До реконструкції найдавнішого минулого мікрорегіону та з'ясування просторового розвитку міста на різних етапах його розвитку зверталися Л. П. Михайлина [6] і С. В. Пивоваров [12, с. 9–22], а В. П. Коржик, вдаючись до методики археологічного картографування, виділив фізико-географічні передумови заселення території сучасного міста [5]. За останні роки перелік археологічних об'єктів м. Чернівці поповнився новими пунктами й виникла нагальна потреба врахувати археологічну карту при коригуванні історико-архітектурного опорного плану м. Чернівці [3; 4; 9], щоб мінімізувати негативний антропогенний вплив на стан збереження пам'яток / об'єктів культурної спадщини.

Окремої уваги заслуговує картографування старожитностей доби бронзи, виконання якого стикається зі складністю достатньо точної локалізації об'єктів та наявного матеріалу для їх культурно-хронологічної атрибуції. Так, один

археологічний об’єкт доби ранньої-середньої бронзи зафіксований у Садгірському лісі С. В. Пивоваровим, М. В. Ільківом і В. А. Калініченком під час розвідкового огляду новопрокладеної дороги. Поховання епішнурового горизонту розкопане в районі Роші, уроч. Могила [11, с. 112; 8, с. 292]. Відома й ціла низка поселень голіградської культури [11, с. 109–113; 1]. Натомість доба пізньої бронзи не знайшла належного відображення на археологічній карті міста. Характерна для епохи бронзи кераміка була знайдена в кількох пунктах, наприклад, у районі вулиць Вашківської, К. Дзержика, Борзенської, Коломийської, однак через фрагментарність і малу кількість матеріалу її культурна приналежність залишається не з’ясованою [10, с. 78; 7, с. 11].

У 2022 та 2024 рр. під час науково-рятівних досліджень у районі вулиць Садгірської та К. Дзержика на підвищеному лівому березі струмка – лівої притоки р. Клокучка (до 130–140 м на північ від русла), серед житлової забудови було виявлено більш виразні для подальшого культурно-хронологічного визначення матеріали зі стратиграфічною прив’язкою: доби пізньої бронзи, пізньоримського часу й нового часу. Керамічний ліпний посуд найдавнішого горизонту за складом глиняного тіста й характером обробки поверхні поділяється на кухонний (переважаючий) та столовий. Вироби першої групи мають грудкувате глиняне тісто з домішкою шамоту чи кварцової жорстви. Поверхня посудин загладжена чи злегка пролискована, колір неоднорідний жовтого, оранжевого, бурого або чорного відтінків. На зламі черепок переважно шаруватий. На двох знахідках під вінцями присутній горизонтальний відтягнутий валик, на одній – ряд наколів та валик, на одній – слід наколу. З-поміж форм розпізнаються банкоподібної форми горщики з наколами та валиком нижче вінець, а також тюльпаноподібний горщик з розхиленими та потовщеними назовні вінцями (діаметр – 24 см) й відтягнутим валиком на шийці. До столової кераміки віднесено фрагменти посудин із домішкою в глиняному тісті дрібнозернистого піску чи шамоту, від жовто-оранжевого до буро-сірого кольору, переважно темні на зломі. Їх поверхня ретельно загладжена. З-поміж форм проглядаються фрагменти стрічкоподібних петельчастих ручок із кнопкою-

упором у верхній частині від двовухих ваз. Наскільки можна припустити за формою і складом глиняного тіста, до таких форм (форми?) може належати також придонна частина посудини, з покритою ангобом поверхнею.

До цього ж горизонту відносяться два вироби з каменю. Перший – фрагмент кам'яної зернотерки човникоподібної форми з сірого пісковику. Знайдено її завужений кінець, оббитий із 2 сторін; з підтрикутним профілем та гладкою верхньою площиною (розміри знахідки – 7,5×11,5×6 см). Із жовто-сірого кварциту виготовлено відбійник (?) з трапецієподібним профілем і оббитими ребрами (9,9×7,2×6,5 см). Основна робоча частина повністю сформована сферично. На двох площинах вибито мілкі овальні заглибини, можливо, для кращої фіксації у руці або ж з наміром перетворити виріб на ступку чи підп'ятник для дверей. Із цього ж горизонту походять кістки тварин, одна з яких має чіткі ознаки обробки. Це розбильник завдовжки 13,8 см; діаметр робочої частини знаряддя дорівнює 5,7×5,2 см. По його зовнішньому краю нанесено 13 конічних пропилів, що формують зубчастий робочий край на зразок шпателя.

Описані зразки керамічного посуду та кістяний розбильник характерні для старожитностей культури Ноа (XV–XII ст. до н.е.). Територіально найближчі аналогії походять із поселень епохи пізньої бронзи Магала та Мамаївці (уроч. За Птахофабрикою). Нововиявлений матеріал, попри значну фрагментарність, має хороші ідентифікуючі ознаки, завдяки чому цьогоріч був представлений на виставці археологічних знахідок «Шлях до музею» з нагоди Міжнародного дня музеїв у Чернівецькому обласному краєзнавчому музеї.

Список використаної літератури

1. Ільків М. Скарб бронзових виробів із Чернівців // Археологічні студії. – Київ-Чернівці: Черемош, 2014. – Вип. 5. – С. 67–92.

2. Ільків М. Перспективи використання австрійських мап Буковини XVIII ст. в археологічних студіях // Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика. – Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. – С. 29–34.

3. Ільків М. В., Калініченко В. А., Пивоваров С. В. Горн кінця XV – початку XVI ст. із старої частини м. Чернівців // Археологія і давня історія України. – 2018. – Вип. 4 (29). – С. 241–245.

4. Ільків М., Михайлюк В., Ємчук В. Об’єкти археологічної спадщини на території м. Чернівці: питання кількості та локалізації // Археологія Буковини: здобутки та перспективи: Тези доп. VI Міжнар. наук. семінару (м. Чернівці, 16 грудня 2022 р.). – Чернівці: Технодрук, 2022. – С. 43–45.

5. Коржик В. Фізико-географічні передумови заселення Чернівців // Археологія Буковини: здобутки та перспективи: Тези доп. IV міжнар. наук. семінару (м. Чернівці, 11 грудня 2020 р.). – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2020. – С. 88–91.

6. Михайлина Л. Часове та просторове формування стародавніх Чернівців // Питання стародавньої та середньовічної історії, археологій й етнології. – Чернівці, 2001. – Т. 2. – С. 126–132.

7. Мойсей А., Ільків М. Археологічні старожитності давньої околиці Чернівців – Роші та історія Цецинської фортеці // Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. – Чернівці-Сучава: БДМУ, 2024. – № 2 (38). – С. 6–31.

8. Пивоваров С., Ільків М. Старожитності епішнурового горизонту в межиріччі Верхнього Сірету та Середнього Дністра // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття та Волині. – Львів, 2011. – Вип. 15. – С. 291–298.

9. Ротар О., Ільків М. Додаткові матеріали до археологічної карти м. Чернівці з фондів Чернівецького обласного краєзнавчого музею // Музейний щорічник Чернівецького обласного краєзнавчого музею. – Чернівці: Друк Арт, 2023. – Вип. 6-8 (2021-2023). – С. 138–142.

10. Тимощук Б. О. Твердиня на Пруті. – Ужгород: Карпати, 1978. – 88 с.

11. Тимощук Б. О. Чернівецька область // Довідник з археології України. Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області. – Київ: Наук. думка, 1984. – С. 109–171.

12. Чернівці: Історія і сучасність (Ювілейне видання до 600-річчя першої писемної згадки про місто). – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 586 с.

13. Kaindl R. F. = Кайндль Р. Ф. Geschichte von Czernowitz von den altesten Zeiten bis zur Gegenwart = Історія Чернівців від найдавніших часів до сьогодення. – Чернівці: Зелена Буковина, 2005. – 330 с.

11 червня 2026 року
м. Чернівці